

Fælles Mål 2009

Uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkeds- orientering

Faghæfte 22

Fælles Mål 2009

Uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkeds- orientering

Faghæfte 22

Indhold

Formål for emnet uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering	3
Slutmål for emnet uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering efter 9. klassetrin	4
Trinmål for emnet uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering efter 3. klassetrin	5
Trinmål for emnet uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering efter 6. klassetrin	6
Trinmål for emnet uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering efter 9. klassetrin	7
Slutmål og trinmål – synoptisk opstillet	8
Læseplan for emnet uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering	10
1. forløb – børnehaveklasse-3. klassetrin	10
2. forløb – 4.-6. klassetrin	11
3. forløb – 7.-9. klassetrin	12
Undervisningsvejledning for emnet uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering	13

Formål for emnet uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering

Formålet med uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering er, at den enkelte elev tilegner sig alsidig viden om uddannelses- og erhvervsmuligheder, forstår værdien af livslang læring og uddannelse samt opnår kompetencer til at foretage karrierevalg.

Stk. 2.

Gennem undervisningen skal eleven opnå færdigheder og kvalifikationer til at forberede uddannelses- og erhvervsvalg og forstå valget som en proces, der dels inddrager den enkeltes forudsætninger og kompetencer, dels de uddannelses- og erhvervsmæssige muligheder på baggrund af samfundets behov. Ved at inddrage det omgivende samfund får eleven kendskab til levevilkår og livsformer samt indsigt i forhold, historie, kultur og vilkår, der er knyttet til uddannelse, erhverv og arbejdsmarked i en global verden.

Stk. 3.

Undervisningen skal ses i sammenhæng med den individuelle uddannelsesplanlægning og således medvirke til, at eleven opnår erkendelse af egne evner, forudsætninger og kompetencer. Eleven bliver i stand til at udarbejde en personlig uddannelsesplan til videre uddannelse.

Slutmål for emnet uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering efter 9. klasses trin

Det personlige valg

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- redegøre for egne kompetencer og forstå kompetenceudvikling i sammenhæng med karriere og livslang uddannelse
- redegøre for ungdomsuddannelsesmulighederne efter grundskolen
- kende faglige termer og informationsveje, som knytter sig til uddannelse og erhverv
- forklare valgprocesser og konsekvenser af valg af uddannelse og erhverv
- forklare baggrunden for livslang uddannelse.

Uddannelse og erhverv

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- forstå sammenhængen mellem uddannelse og erhvervs- og jobmuligheder
- foretage en kontinuerlig opdatering af udviklingstendenser på uddannelses- og erhvervsområdet
- give eksempler på den internationale dimension i uddannelse og erhverv
- diskutere innovation og iværksætterkultur
- give eksempler på forskellige former for uddannelses- og jobsøgning.

Arbejdsmarkedet

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- gøre rede for arbejdsmarkedsforhold, herunder vilkår for medarbejdere og selvstændige
- diskutere muligheder for at etablere og drive egen virksomhed
- forstå betydningen af det globale arbejdsmarked
- forholde sig til regler om undervisnings- og arbejdsmiljø
- beskrive problemstillinger om ligestilling og ligestilling i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet
- diskutere de forskellige livsformers værdier og prioriteringer.

Trinmål for emnet uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering efter 3. klasses trin

Det personlige valg

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- udtrykke egne drømme og forventninger
- give eksempler på forskellige menneskers hverdag
- gengive enkle informationer
- kende til enkle faglige begreber om uddannelse og erhverv, som har relation til elevernes hverdag
- træffe enkle valg.

Uddannelse og erhverv

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- give eksempler på job og erhverv fra eget nærmiljø
- give eksempler på ideer
- give eksempler på forskellige kommunikationsformer.

Arbejdsmarkedet

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- give eksempler på lønnet og ulønnet arbejde
- fortælle om enkle produktionsforløb
- deltage i diskussioner om klassens undervisningsmiljø
- samtale om drenge- og pigeroller og om ligestilling mellem mennesker
- samtale om forskellige familiemønstre og netværk.

Trinmål for emnet uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering efter 6. klasses trin

Det personlige valg

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- formulere egne styrkesider og interesser
- give eksempler på forskellige menneskers karriereforløb
- anvende forskellige former for informationssøgning
- gøre rede for folkeskolens undervisningstilbud og andre muligheder for at opfylde undervisningspligten
- samtale om faglige begreber, som har relation til elevernes uddannelsesplanlægning
- træffe personlige valg og begrunde dem.

Uddannelse og erhverv

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- beskrive sammenhæng mellem skolegang og senere uddannelse og erhverv
- beskrive typiske erhverv i lokalområdet
- give eksempler på job med tilknytning til udlandet
- omsætte ideer gennem praktiske undervisningsforløb
- anvende hensigtsmæssige måder at kommunikere på.

Arbejdsmarkedet

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- give eksempler på forskellige typer virksomheder og brancher
- beskrive lokale virksomheder med iværksætterbaggrund
- give eksempler på det internationale samspil på arbejdsmarkedet
- kende regelsæt om undervisnings- og arbejdsmiljø
- diskutere ligheder og uligheder på arbejdsmarkedet, bl. a. i forbindelse med køns- og kulturforskelle
- diskutere livskvalitet og værdier i forhold til familieliv, fritidsliv, uddannelsesliv, arbejdsliv og samfundsliv.

Trinmål for emnet uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering efter 9. klassestrin

Det personlige valg

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- anvende viden om egne kompetencer og forudsætninger
- gøre rede for samspillet mellem kompetenceudvikling, karriere og livslang uddannelse
- søge og anvende informationer om uddannelse og erhverv
- redegøre for og anvende viden om krav og indhold i ungdomsuddannelserne
- anvende faglige begreber, som har relation til karriereplanlægning
- udarbejde en personlig uddannelsesplan.

Uddannelse og erhverv

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- udtrykke viden om sammenhænge mellem uddannelsesveje og erhvervsmuligheder
- beskrive erhvervsmuligheder lokalt, nationalt og internationalt
- kende til internationalisering i uddannelse og erhverv
- forholde sig til innovation og iværksætteri
- vælge relevante former for uddannelses- og jobsøgning.

Arbejdsmarkedet

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- analysere arbejdsmarkedsforhold, herunder vilkår for medarbejdere og selvstændige
- kende til muligheder for at etablere og drive egen virksomhed
- kende til det globale arbejdsmarked
- anvende regler om undervisnings- og arbejdsmiljø
- forholde sig til ligestilling og ligeværd i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet
- anvende viden om levevilkår og livsformer.

Slutmål og trinmål – uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering – synoptisk opstillet

Det personlige valg

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

Slutmål efter 9. klassesettrin	Trinmål efter 3. klassesettrin	Trinmål efter 6. klassesettrin	Trinmål efter 9. klassesettrin
redegøre for egne kompetencer og forstå kompetenceudvikling i sammenhæng med karriere og livslang uddannelse	udtrykke egne drømme og forventninger	formulere egne styrkesider og interesser	anvende viden om egne kompetencer og forudsætninger
redegøre for ungdomsuddannelsesmulighederne efter grundskolen	give eksempler på forskellige menneskers hverdag	give eksempler på forskellige menneskers karriereforløb	gøre rede for samspillet mellem kompetenceudvikling, karriere og livslang uddannelse
kende faglige termer og informationsveje, som knytter sig til uddannelse og erhverv	gengive enkle informationer	anvende forskellige former for informations-søgning	søge og anvende informationer om uddannelse og erhverv
forklare valgprocesser og konsekvenser af valg af uddannelse og erhverv	kende til enkle faglige begreber om uddannelse og erhverv, som har relation til elevernes hverdag	gøre rede for folkeskolens undervisningstilbud og andre muligheder for at opfylde undervisningspligten	redegøre for og anvende viden om krav og indhold i ungdomsuddannelserne
forklare baggrunden for livslang uddannelse.	træffe enkle valg	træffe personlige valg og begrunde dem	anvende faglige begreber, som har relation til karriereplanlægning
	træffe enkle valg.	træffe personlige valg og begrunde dem.	udarbejde en personlig uddannelsesplan

Uddannelse og erhverv

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

Slutmål efter 9. klassetrin	Trinmål efter 3. klassetrin	Trinmål efter 6. klassetrin	Trinmål efter 9. klassetrin
forstå sammenhængen mellem uddannelse og erhvervs- og jobmuligheder	give eksempler på job og erhverv fra eget nærmiljø	beskrive sammenhæng mellem skolegang og senere uddannelse og erhverv	udtrykke viden om sammenhænge mellem uddannelsesveje og erhvervsmuligheder
foretage en kontinuerlig opdatering af udviklings-tendenser på uddannelses- og erhvervs-området		beskrive typiske erhverv i lokalområdet	beskrive erhvervsmuligheder lokalt, nationalt og internationalt
give eksempler på den internationale dimension i uddannelse og erhverv		give eksempler på job med tilknytning til udlandet	kende til internationalisering i uddannelse og erhverv
diskutere innovation og iværksætterkultur	give eksempler på ideer	omsætte ideer gennem praktiske undervisningsforløb	forholde sig til innovation og iværksætteri
give eksempler på forskellige former for uddannelses- og jobsøgning.	give eksempler på forskellige kommunikationsformer.	anvende hensigtsmæssige måder at kommunikere på.	vælge relevante former for uddannelses- og jobsøgning.

Arbejdsmarkedet

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

Slutmål efter 9. klassetrin	Trinmål efter 3. klassetrin	Trinmål efter 6. klassetrin	Trinmål efter 9. klassetrin
gøre rede for arbejdsmarkedsforhold, herunder vilkår for medarbejdere og selvstændige	give eksempler på lønnet og ulønnet arbejde	give eksempler på forskellige typer virksomheder og brancher	analysere arbejdsmarkedsforhold, herunder vilkår for medarbejdere og selvstændige
diskutere muligheder for at etablere og drive egen virksomhed	fortælle om enkle produktionsforløb	beskrive lokale virksomheder med iværksætterbaggrund	kende til muligheder for at etablere og drive egen virksomhed
forstå betydningen af det globale arbejdsmarked		give eksempler på det internationale samspil på arbejdsmarkedet	kende til det globale arbejdsmarked
forholde sig til regler om undervisnings- og arbejdsmiljø	deltage i diskussioner om klassens undervisningsmiljø	kende regelsæt om undervisnings- og arbejdsmiljø	anvende regler om undervisnings- og arbejdsmiljø
beskrive problemstillinger om ligestilling og ligeværd i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet	samtale om drenge- og pigeroller og om ligeværd mellem mennesker	diskutere ligheder og uligheder på arbejdsmarkedet, bl.a. i forbindelse med køns- og kultur-forskelle	forholde sig til ligestilling og ligeværd i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet
diskutere de forskellige livsformers værdier og prioriteringer.	samtale om forskellige familiemønstre og netværk.	diskutere livskvalitet og værdier i forhold til familielev, fritidsliv, uddannelsesliv, arbejdsliv og samfundsliv.	anvende viden om levevilkår og livsformer.

Læseplan for emnet uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering

Uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering (UEA) er et af folkeskolens tre obligatoriske emner fra børnehaveklassen til og med 9. klassetrin. Disse emner er ikke tillagt et selvstændigt timetal, men indgår i undervisningen i de obligatoriske fag, dvs. inden for de obligatoriske fags timetalsramme.

I det omfang, det ikke fremgår af læseplanen, hvilke fag undervisningen henlægges til, påhviler det skolelederen at træffe beslutning om, hvilke fag undervisningen i de obligatoriske emner skal foregå i, eller om den gives af klasselæreren i forbindelse med klassens tid.

Dog henvises til bekendtgørelse nr. 1373 af 15/12 2005 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, § 11, stk. 4, hvorefter kommunalbestyrelsen kan fastsætte, at UEA gives som et selvstændigt og obligatorisk fag på 8. og 9. klassetrin.

Klasselæreren koordinerer som regel arbejdet med klassens øvrige lærere, bistået af Ungdommens Uddannelsesvejledning. Emnet kan tilrettelægges som tematiserede og tværfaglige forløb.

Undervisningen i UEA danner en del af grundlaget for den enkelte elevs uddannelsesplanlægning og bidrager til at kvalificere forløbet med elevplanen fra børnehaveklassen til og med 7. klasse, elev- og uddannelsesplanen i 8. og 9. klasse samt uddannelsesplanen i 10. klasse. Vejledningssamtalerne forestås af Ungdommens Uddannelsesvejledning.

Eleven skal på den ene side opnå en høj grad af kendskab til egne interesser og personlige forudsætninger og potentialer, herunder uformelle kompetencer, og på den anden side opnå forståelse for, at uddannelse er et middel til at nå et fremtidigt erhvervs- og beskæftigelsesmål. Derfor må erhvervsaspektet og indblikket i de praktiske arbejdsfunktioner have en central placering i undervisningen.

Emnet skal fortolkes bredt og i et holistisk perspektiv. Tidligere kunne man regne med, at eleverne havde en basis af fortællinger om arbejdslivet med hjemmefra, men ændringer i familiemønstret, uddannelses- og arbejdslivet, nye medievaner mv. har bevirket, at dette ikke mere er givet. Derfor er det vigtigt, at det hele liv inddrages i undervisningen og i uddannelses- og

erhvervsvejledningen, herunder uddannelsesplanlægningen.

Emnet er kendetegnet ved anvendelsen af mange aktiviteter uden for skolen, herunder bla. studie- og virksomhedsbesøg, introduktionskurser til ungdomsuddannelserne, praktik i virksomheder, kontakt til organisationer, brancher m.fl.

Skolen, bistået af Ungdommens Uddannelsesvejledning, etablerer et tæt samarbejde med virksomheder, ungdomsuddannelser, arbejdsmarkedets parter m.fl.. Derudover skal eleverne i særlig grad generelt kunne søge og anvende tilgængelige og relevante vejledningsinformationer og -tilbud, herunder it-baserede tilbud.

1. forløb – børnehaveklasse-3. klassetrin

Det personlige valg

Der arbejdes med at udvikle elevernes valgkompetence, som bl.a. omfatter viden om egne styrkesider og indsigt i arbejds- og fritidslivet.

I børnehaveklassen og i de første skoleår arbejdes der meget konkret og ud fra det, eleverne kender.

Undervisningen omfatter især

- enkle valg og konsekvenser af valg
- den personlige historie
- drømme og forventninger
- fritid og fritidsinteresser
- arbejdsbegrebet i relation til elevernes hverdag.

Eleverne skal arbejde med at

- diskutere, planlægge og evaluere klasseaktiviteter
- fortælle om sig selv og deres familie, fx i ord og billeder
- udtrykke egne ønsker og drømme
- undersøge og samtale om klassens fritidsaktiviteter
- møde mennesker i forskellige job i nærmiljøet.

Uddannelse og erhverv

Undervisningen skal introducere eleverne til job og erhverv samt lægge op til en forståelse af formålet med skolegangen. I de første skoleår arbejdes der meget konkret og ud fra det, eleverne kender.

Undervisningen omfatter især

- skolegangen og dens betydning
- skolens jobfunktioner og deres betydning for hverdagen
- job og erhverv i familien
- idégenerering
- måder at kommunikere med hinanden på.

Eleverne skal arbejde med at

- udvikle forståelse for skolegangens værdi
- undersøge jobfunktioner på skolen og i familien
- idésortere, planlægge og udføre klasseaktiviteter
- udvikle normer for hensigtsmæssig adfærd.

Arbejdsmarkedet

Undervisningen bygger på elevernes aktuelle oplevelse af det nære undervisnings- og arbejdsmiljø i skolen. I første forløb introduceres og tydeliggøres relevante begreber med henblik på udvidelse og bearbejdelse af elevernes billede af skole- og arbejdslivet, som det indgår i hverdagen.

Undervisningen omfatter især

- arbejdsbegreber
- undervisningsmiljø
- ligeværd og ligestilling
- familiemønstre og sociale netværk.

Eleverne skal arbejde med at

- undersøge arbejdsbegrebet
- finde eksempler på produktionsforløb
- indsamle informationer om undervisningsmiljø
- finde eksempler på kønsroller og ligeværd
- finde eksempler på familiemønstre og sociale netværk.

2. forløb – 4.-6. klassetrin

Det personlige valg

Mål, værdier og forestillinger i forhold til uddannelse og fremtid er nøglebegreber i andet forløb. Fra 6. klasse arbejder eleverne konkret med deres uddannelsesplanlægning sammen med Ungdommens Uddannelsesvejledning og i samarbejde med hjemmet og skolen.

Undervisningen omfatter især

- selvindsigt og værdier
- valgprocessen
- folkeskolens undervisningstilbud og alternative tilbud for opfyldelse af undervisningspligten
- karrierebegrebet, herunder kompetenceudvikling
- begreber om uddannelse og erhverv
- forskellige former for informationssøgning.

Eleverne skal arbejde med at

- forstå betydningen af personlig kompetenceudvikling, formel som uformel
- gøre sig forestillinger om fremtiden
- træffe valg og begrunde dem
- afdække egne interesser og styrker
- indhente informationer om karriere- og udviklingsmuligheder
- undersøge og udforske mulighederne for et aktivt fritidsliv.

Uddannelse og erhverv

Eleverne skal have kendskab til sammenhæng mellem videre uddannelse og erhverv. Undervisningen skal afspejle arbejdslivets mangfoldighed i forhold til måder at være tilknyttet arbejdsmarkedet på. Eleverne skal forstå, at uddannelse er en forudsætning for at få fodfæste på arbejdsmarkedet.

Undervisningen omfatter især

- skolegang som fundament til videre uddannelse og erhverv
- innovation i praksis
- erhvervs- og arbejdsliv i lokalområdet
- job og erhverv i globalt perspektiv
- kommunikationsformer.

Eleverne skal arbejde med at

- indsamle og diskutere eksempler på karriereforløb
- omsætte ideer til praktiske aktiviteter
- undersøge erhvervs- og arbejdslivet i lokalområdet
- indsamle informationer om virksomheders tilknytning til udlandet
- øve og diskutere forskellige kommunikationsformer.

Arbejdsmarkedet

Eleverne får indsigt i vilkår på arbejdsmarkedet samt det politiske og samfundsmæssige perspektiver, der er knyttet hertil. Derudover inddrages de forskellige levevilkår, som arbejdslivet medfører for det enkelte menneske og familien.

Undervisningen omfatter især

- virksomhedstyper og -brancher
- offentlige og private arbejdspladser
- iværksætterbegrebet
- globaliseringbegrebet
- regler om undervisnings- og arbejdsmiljø
- ligestilling og ligeværd på arbejdsmarkedet
- livsformer.

Eleverne skal arbejde med at

- indhente informationer om forskellige virksomhedstyper og -brancher

- undersøge historikken bag udvalgte iværksættervirksomheder
- undersøge og diskutere globalisering
- indhente informationer om regelsæt om undervisningsmiljø og børns og unges arbejde
- finde eksempler på køns- og kulturforskelle på arbejdsmarkedet
- finde definitioner på og diskutere værdier i familieliv, fritidsliv, uddannelsesliv, arbejdsliv og samfundsliv.

3. forløb – 7.-9. klassetrin

Det personlige valg

Undervisningen skal skabe forståelse for sammenhængen mellem uddannelses- og erhvervsvalget i et livslangt læringsperspektiv og udvikle elevernes valgkompetence i forhold til valg af ungdomsuddannelse.

Undervisningen omfatter især

- sammenhæng mellem uddannelsesønsker og forudsætninger
- samspil mellem karriereudvikling og livslang uddannelse
- informationssøgning relateret til uddannelsesplanlægning
- krav og indhold i ungdomsuddannelserne (i 7. klasse)
- faglige begreber om uddannelse, erhverv og karriere
- processer, der fører frem til et realistisk uddannelsesvalg.

Eleverne skal arbejde med at

- undersøge og forstå arbejde og uddannelse i et livslangt udviklingsperspektiv
- finde og vurdere informationer og interaktive vejledningstilbud om uddannelse og erhverv
- skabe sig et overblik over ungdomsuddannelsesmulighederne (i 7. klasse)
- for- og efterbehandle obligatoriske introduktionskurser om ungdomsuddannelsesmulighederne (i 8. klasse)
- udbygge faglig begrebsforståelse om uddannelse, erhverv og karriere
- afdække egne ønsker, muligheder og potentialer i sammenhæng med den fortsatte uddannelsesplanlægning.

Uddannelse og erhverv

Eleverne arbejder videre med sammenhængen mellem uddannelse, erhverv og beskæftigelse og relaterer deres viden til det personlige valg af ungdomsuddannelse, som de skal træffe efter 9. klasse.

Undervisningen omfatter især

- sammenhæng mellem uddannelsesveje og erhvervs-muligheder
- erhvervs-muligheder i et lokalt, nationalt og internationalt perspektiv
- internationalisering i uddannelsessystemet og i erhvervslivet
- entreprenørskab, innovation og iværksætteri
- uddannelses- og jobsøgning.

Eleverne skal arbejde med at

- undersøge og forstå sammenhæng mellem uddannelsesveje og erhvervs-muligheder
- bruge informationsveje, herunder it, til relevant søgning af lokale, nationale og internationale erhvervs-muligheder samt af uddannelser og studieophold i udlandet
- undersøge sammenhængen mellem entreprenørskab, innovation, iværksætteri og
- træne teknikker i uddannelses- og jobsøgning.

Arbejdsmarkedet

Viden om et arbejdsmarked i konstant forandring med livslange læringsforløb og med forskellige interesse-sætninger er væsentlige elementer i tredje forløb. Eleverne opnår en viden om medarbejderens ansvar og vilkår på en arbejdsplads.

Undervisningen omfatter især

- arbejdsmarkedsforhold, herunder vilkår for medarbejdere og selvstændige
- undervisnings- og arbejdsmiljø
- ligestilling og ligestilling i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet
- undersøge mulighederne for at etablere og drive egen virksomhed
- forskellige levevilkår og livsformer
- livslang uddannelse.

Eleverne skal arbejde med at

- indsamle, udvælge og bearbejde stof om arbejdsmarkedet, herunder det globale aspekt
- undersøge vilkår for ledere, medarbejdere og selvstændige erhvervsdrivende
- undersøge vilkår for entreprenørskab
- bearbejde data om undervisnings- og arbejdsmiljø
- undersøge og diskutere ligestilling og ligestilling i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet
- analysere indsamlet og tilegnet viden om levevilkår og livsformer
- belyse vigtigheden af livslang uddannelse.

Undervisningsvejledning for emnet uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering

Indhold

Indledning	16
Ansvar, sammenhæng og samarbejde	16
Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) og vejledning om valg af uddannelse og erhverv	16
Om elev- og uddannelsesplanen i 8. og 9. klasse	17
Uddannelsesplanen i 10. klasse	17
Status, målsætning og handling – et vejledningsforløb	17
Forældrene og det obligatoriske emne UEA	18
Det personlige valg	18
UEA, livslang læring og kompetenceudvikling	18
Uddannelse og erhverv	19
Arbejdsmarkedet	19
Tværfaglighed og progression	19
Inspiration til undervisningen i UEA	20
Karrieren, de fem liv og livsformer	20
Livsformer – en definition	20
Livsformer og de fem liv: Ideer til børnehaveklassen – 9. klasse	20
Selvindsigt og egenforståelse	21
Den narrative metode	21
Elevers bog om egne mål og værdier: Ideer til 6.-7. klassetrin	21
På vej mod ungdomsuddannelse	22
Oversigt over vejledningsaktiviteter 6.-9. klassetrin	23
Oversigt over vejledningsaktiviteter i 10. klasse	24
Introduktion til ungdomsuddannelserne i 7. klasse	24
Obligatoriske introduktionskurser i 8. klasse	24
På vej mod erhverv og arbejdsmarked	25
Fra erhverv til uddannelse: Ideer til børnehaveklasse – 9. klassetrin	25
Job og erhverv i et globalt perspektiv: Ideer til 7.-9. klassetrin	26
Iværksætter, innovation og entreprenørskab	26
Innovation og iværksætter: Ideer til børnehaveklasse – 9. klasse	25
Undervisnings- og arbejdsmiljø	28
Om undervisningsmiljø	28
Om arbejdsmiljø	28
Undervisnings- og arbejdsmiljø: Ideer til børnehaveklasse – 9. klassetrin	
Det virtuelle rum for vejledning og UEA	29
Online uddannelses- og erhvervsvejledning	30
UEA og internettet	30
Om jobsøgning: Ideer til 7.-9. klasse	30

Den internationale og globale dimension i UEA	30
UEA og årsplanlægning	31
Evaluering af UEA-forløb	31

Indledning

Der undervises i det obligatoriske emne uddannelses-erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering (UEA) fra børnehaveklassen til og med 9. klassetrin.

De centrale kundskabs- og færdighedsområder er:

- Det personlige valg
- Uddannelse og erhverv
- Arbejdsmarkedet.

I undervisningen skal de grundlæggende kundskaber og færdigheder udvikles som en helhed gennem hele skoleforløbet og indgå i tværgående emner og problemstillinger.

De centrale kundskabs- og færdighedsområder er grundlaget for tilrettelæggelsen, gennemførelsen og evalueringen af undervisningen, således at eleverne kan:

- udvikle faglige, sociale og personlige kompetencer
- opnå selvkendskab samt viden om uddannelses- og erhvervsmuligheder
- forholde sig til vilkår, som er knyttet til uddannelse, erhverv og arbejdsmarked
- indgå i en kvalificeret dialog i forbindelse med uddannelsesplanlægningen
- indse betydningen af livslang læring
- afstemme egne kompetencer i forhold til gennemførelse af uddannelsen
- foretage realistiske og bevidste karrierevalg.

Undervisningen i UEA er karakteriseret ved at

- omfatte uddannelses-, erhvervs-, arbejdsmarkedsaspektet og et alsidigt kompetenceaspekt
- understøtte elevernes arbejde med elevplanen fra børnehaveklassen til og med 7. klasse, elev- og uddannelsesplanen i 8. og 9. klasse og uddannelsesplanen i 10. klasse
- foregå i tæt samarbejde med det omgivende samfund
- indeholde forskellige former for aktiviteter uden for skolen, fx i virksomheder og på uddannelsesinstitutioner (vær opmærksom på reglerne vedrørende Statens Erstatningsordning)
- foregå i tæt samarbejde med Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU), der bistår skolen i tilrettelæggelsen af undervisningen.

UEA understøtter arbejdet med uddannelsesplanlægningen, som med start i folkeskolen lægger grundstenen til et livslangt arbejde med en bevidst tilgang til igangværende og kommende uddannelsesforløb – et arbejde, der kræver stor indsats af den enkelte og samtidig stiller store krav til de lærere og vejledere, der skal udfordre og understøtte de unge i deres overvejelser og beslutninger.

Ansvar, sammenhæng og samarbejde

UEA skal ses i sammenhæng med den øvrige dannelses- og læringsproces i skolen:

Den løbende eleverevaluering

er skolens ansvar og omfatter elevens faglige og sociale udvikling.

UEA

er skolens ansvar, og Ungdommens Uddannelsesvejledning bistår med tilrettelæggelsen af undervisningen. Gennem undervisningen i UEA opnår eleven viden og færdigheder til brug for arbejdet med elevplan, elev- og uddannelsesplan samt uddannelsesplan.

Uddannelses- og erhvervsvejledningen 6. - 9./10. klasse

er Ungdommens Uddannelsesvejlednings ansvar og skal mindst omfatte:

- vejledningssamtaler enkeltvis og i grupper
- individuelle vejledningsforløb, herunder særlig vejledning af elever, der skønnes at få vanskeligheder ved at vælge, påbegynde eller gennemføre en ungdomsuddannelse
- udarbejdelse af elev- og uddannelsesplan samt uddannelsesplan i samarbejde med skolen
- obligatoriske og frivillige vejledningsaktiviteter
- forældreinddragelse og -samarbejde

Uddannelses- og erhvervsvejledningen bygger på de kundskaber og færdigheder, som eleven blandt andet har tilegnet sig i UEA-undervisningen og med udgangspunkt i de informationer, der fremgår af evalueringssdelen af elev- og uddannelsesplanen.

Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) og vejledning om uddannelse og erhverv

Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) har ansvaret for og forestår vejledningen om uddannelse og erhverv til eleverne i folkeskolens 6.-9. klasse og til elever, der følger folkeskolens 10. klasse.

Tilrettelæggelse, indhold og prioritering sker med vægt på de elever, der har særligt behov for vejledning. Der sker en differentiering af vejledningsindsatsen, således at den især rettes mod elever, som skønnes at have vanskeligheder med at vælge og blive fastholdt i uddannelse.

Vejledningen skal understøtte elevens refleksioner, løbende følge vejledningsprocessen samt afdække den enkelte elevs individuelle behov for vejledning.

Den individuelle vejledning af eleverne i folkeskolen skal støtte udviklingen af elevens

- indsigt i egne kompetencer og udviklingspotentialer
- viden om uddannelsesmulighederne og deres erhvervs-perspektiv
- kendskab til mulighederne på arbejdsmarkedet.

Gennem undervisningen i UEA opnår eleven viden og færdigheder, som understøtter udviklingen af den enkeltes valgkompetence. Undervisningen i UEA er derfor en vigtig forudsætning for vejledningsforløbet samt arbejdet med elev- og uddannelsesplan samt uddannelsesplan og medvirker til, at eleven opnår et solidt grundlag for at vælge uddannelse. Ud fra en helhedsorienteret betragtning, er det væsentligt, at elevens uddannelsesplanlægning sker i et tæt samarbejde med skolens løbende evaluering af eleven.

Om elev- og uddannelsesplanen i 8. og 9. klasse

Når eleven når 8. klasse, påbegynder den enkelte elev arbejdet med at konkretisere ønsker til en kommende ungdomsuddannelse eller valg af erhverv, og et foreløbigt uddannelsesvalg træffes. Eleven skriver sine ønsker i den del af elev- og uddannelsesplanen, der vedrører vejledning og uddannelse. Elevens ønsker til videre uddannelse eller erhverv udarbejdes efter vejledning fra Ungdommens Uddannelsesvejledning og med udgangspunkt i de informationer, der fremgår af evalueringsdelen af elev- og uddannelsesplanen.

Planen skal bl.a. indeholde elevens

- præsentation af sig selv (faglige, personlige og uformelle kompetencer)
- gennemførte vejledningsforløb og -aktiviteter samt begrundelse for og udbytte af de valgte aktiviteter
- behov for fremadrettede undervisnings- og vejledningsaktiviteter under hensyntagen til elevens uddannelsesvalg
- elevens overvejelser om uddannelsesvalget og fremtidigt erhverv.

Planen justeres løbende i samarbejde med forældremyndighedens indehaver, skolen og Ungdommens Uddannelsesvejledning.

I 9. klasse ajourføres elev- og uddannelsesplanen fortsat med bl.a. oplysninger om vejledningsforløbet, herunder begrundelse for eventuel særlig indsats, som vejledningsloven og folkeskoleloven giver mulighed for. Planen skal anvendes som grundlag for vejledningen og tilrettelæggelse af undervisningen, således at der tages udgangspunkt i den enkelte elevs potentialer og behov for yderligere kvalificering.

I 9. klasse træffer eleven i samråd med forældremyndighedens indehaver afgørelse om valg af ungdomsuddannelse eller 10. klasse. Valget skal fremgå af den del af elev- og uddannelsesplanen, som omhandler vejledning

og uddannelse, og som indgår i ansøgningen til ungdomsuddannelsen eller 10. klasse, hvor den anvendes i planlægningen af elevens videre uddannelses- og vejledningsforløb.

Planen indeholder beskrivelse af elevens vejledningsforløb, bemærkninger fra skole, forældre og Ungdommens Uddannelsesvejledning samt oplysninger, der har betydning for elevens aktuelle uddannelsesvalg, fx elevens dokumenterede behov for støtte. Ved ansøgning til gymnasial uddannelse indgår desuden skolens og Ungdommens Uddannelsesvejlednings eventuelle indstilling til optagelsesprøve.

Ansøgningen sendes af skolen til den uddannelsesinstitution eller udbyder af 10. klasse, som eleven søger optagelse på i forlængelse af 9. eller 10. klasse. Hvis eleven ikke påbegynder en 10. klasse eller en ungdomsuddannelse, sendes vejlednings- og uddannelsesdelen af elev- og uddannelsesplanen med angivelse af andre valgte aktiviteter til Ungdommens Uddannelsesvejledning i den kommune, hvor eleven er tilmeldt folkeregisteret.

Der henvises i øvrigt til ansøgningsportalen: www.optagelse.dk, som indeholder ansøgnings-skemaer, vejlednings- og uddannelsesdelen af elev- og uddannelsesplanen samt vejledninger.

Uddannelsesplanen og 10. klasse

Der er særlige krav til indholdet i uddannelsesplanen, når eleven vælger 10. klasse.

Der henvises til bekendtgørelse om lov om vejledning om uddannelse og erhverv af 20. juni 2008 og til lov om ændring af lov om folkeskolen og om lov om vejledning om uddannelse og erhverv af 6. maj 2009.

Status, målsætning og handling - et vejledningsforløb

Vejledningsprocessen omhandler tre temaer: Status, målsætning og handling.

Status – hvor og hvem er jeg?

I første fase tages afsæt i den livssituation, som eleven er i netop nu. Eleven har brug for vejledning til at afdække sine drømme samt stærke og svage sider for at opnå et øget kendskab til sig selv og sin nuværende situation. På denne måde bliver eleven bevidst om sine faglige, almene, personlige og sociale kompetencer og potentialer og får dermed mulighed for at kunne præsentere sig selv.

Målsætning – hvor vil jeg hen?

I anden fase skal eleven bevæge sig fra drømme og ønsker hen mod realistiske og klare mål. I denne fase har eleven brug for vejledning i at kunne opstille mål og delmål samt undersøge alternativer.

Handling – hvordan kommer jeg derhen?

I tredje og sidste fase skal eleven omsætte målene til konkrete aktiviteter og opstille tidsplan. Vejlederen er sparringspartner, når den unge har brug for vejledning til at komme videre i sine overvejelser samt til at sætte fokus på de konsekvenser, som planerne kan have.

Forældrene og det obligatoriske emne UEA

Den stadige udvikling i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet vil præge undervisningens indhold og de valg, de unge skal træffe. Det er derfor vigtigt, at skolen, forældrene og Ungdommens Uddannelsesvejledning løbende drøfter, hvilke muligheder de unge har, hvilke krav der stilles til de unge, og hvordan forældrene, skolen og UU i fællesskab kan støtte de unge i deres uddannelses- og erhvervsvalg.

Når eleverne skal forlade folkeskolen, spiller forældrene en stor rolle. Forældrene er meget vigtige nøglepersoner, når det gælder elevens valg af uddannelse og erhverv, og det må skolens UEA-undervisning afspejle. I 7. klasse introduceres eleverne for ungdomsuddannelserne i UEA-undervisningen, og i den forbindelse vil det være hensigtsmæssigt at inddrage forældrene, således at de kan motiveres til at få kendskab til uddannelserne og dermed ruste sig til dialogen om deres børns uddannelsesvalg.

Forældrene har erfaringer fra uddannelses- og arbejdsliv, som i mange sammenhænge med fordel kan inddrages i UEA-undervisningen.

Det personlige valg

UEA, livslang læring og kompetenceudvikling

Værdien af livslang uddannelse har stor opmærksomhed både politisk, pædagogisk og på anden vis. Dette er sket i takt med indførelse af begrebet livslang læring, hvor den lærende udvikler kompetencer og udvikler værdier, identitet, mening og motivation igennem hele livet.

Livslang læring er en proces, der foregår livet igennem, hvor det lærte konstant omstruktureres og konfronteres med ny læring i nye sociale sammenhænge. Dette sker i formelle sammenhænge, fx ved undervisning, men også

i høj grad i uformelle sammenhænge, fx i fritiden, i familien og på arbejdspladsen.

Også i UEA-undervisningen skal eleverne forberedes til et samfund, hvor *realkompetencevurdering* *) vinder indpas. Det vil sige, at eleverne skal arbejde hen imod at kunne:

- beskrive egne kompetencer, formelle som uformelle
- se betydningen af kompetenceudvikling
- vurdere relevansen mellem egne kompetencer og valg af uddannelse og job.

Arbejdet med uddannelsesplanlægningen og UEA vil medvirke til at synliggøre, hvilke kompetencer den enkelte elev reelt besidder, således at der ikke kun lægges vægt på det, man *har* i form af beviser og dokumentation, men også det, man *kan* og har lært i fritiden og i familien. Elevens kompetencer omfatter således faglige, almene, personlige og sociale kompetencer.

Viden om og anerkendelse af egne kompetencer vil gavne elevens realistiske fremstilling og præsentation af sig selv i en vejledningssamtale og lignende situationer. En af de store udfordringer for skolen og UU-vejlederen er derfor at få synliggjort elevens kompetencer og potentialer og tage afsæt heri, da anerkendelse og bevidsthed om egne styrkesider er motiverende for eleven.

I UEA-undervisningen vil der også være fokus på kompetencer, som omhandler indsigt i og viden om uddannelsesmuligheder og arbejde samt karriereudvikling.

Eleverne skal erfare:

- hvordan livslang læring bidrager til livet og til arbejde
- hvordan arbejde bidrager til individets og samfundets udvikling
- og forstå sammenhængen mellem liv og arbejde.

UEA skal med andre ord medvirke til at udstyre eleven med viden og kompetencer, som rustet til at træffe de mange valg, man står overfor i alle aspekter af tilværelsen livet igennem, især i forhold til uddannelse og erhverv.

*) Folketinget har den 6. juni 2007 vedtaget "lov om udbygning af anerkendelse af realkompetence op voksen- og efteruddannelsesområdet m.v." (nr. 556 af 6/6/2007). Nærmere oplysninger: www.uvm.dk.

I en konkret valgsituation kan følgende refleksioner medvirke til afklaring af uddannelsesvalget:

Muligheder	Overvejelser
Hvordan er indhold og arbejdsformer? (Funktioner)	Ønsker jeg det? (Interesser)
Hvad skal man kunne? (Krav)	Kan jeg klare det? (Forudsætninger)
Hvad betyder det? (Konsekvenserne)	Hvad betyder valget for mig? (Vurdering)

Uddannelse og erhverv

Uddannelse, erhverv og arbejdsmarked er områder, der er i konstant udvikling og under gensidig påvirkning. Denne sammenhæng er vigtig for eleverne at forstå. Dette gælder både overordnet betragtet i forhold til samfundets indretning og mekanismer, men også i forhold til elevens oplevelse af, hvad skolegang, uddannelse og kompetenceudvikling betyder for elevens egen fremtid.

Inddragelse af erhvervsaspekter, erhvervs erfaring, læring på arbejdspladsen, forhold på arbejdsmarkedet og tilsvarende emner skal derfor medtænkes i undervisningen og vejledningen. I elevens valg af uddannelse skal indgå erhvervsperspektiver, idet uddannelse er et middel til at nå et fremtidigt erhvervs- og jobmål.

Eleverne skal ved besøg og forløb på uddannelsesinstitutionerne i deres personlige research inddrage og vejledes i de erhverv og arbejdsområder, som uddannelserne lægger op til.

Det er afgørende, at sammenhængen mellem livslang læring, kompetenceudvikling og erhvervslivets krav til medarbejdere bliver synliggjort for eleverne.

I samarbejdet mellem skolen, forældrene, Ungdommens Uddannelsesvejledning, uddannelsessteder og erhvervsliv skabes mulighed for mange forskellige samarbejdsformer, aktiviteter og forløb, der hos eleven kan bringe sammenhæng mellem uddannelse og erhverv.

Arbejdsmarkedet

Eleverne skal fortløbende definere og gøre status på arbejdsmarkedet, der hele tiden ændrer sig efter det omgivende samfund og den globale udvikling. Nye nøglebegreber dukker op, andre mister deres betydning.

Nogle eksempler:

- Fra job til job
- Arbejdsmarkedsforhold og vilkår på den moderne arbejdsplads, herunder arbejdsmiljø
- Livslang uddannelse, herunder undervisningsmiljø
- Projektarbejdsform
- Teamsamarbejde
- Informationsteknologi
- Innovative kompetencer
- Mobilitet
- Globalisering
- Hjemmearbejdspladser
- "Work life balance" – balance mellem arbejde og privatliv.

For eleverne gælder det om at tilegne sig værktøjer og metoder til en fortløbende ajourføring af udviklingen på det arbejdsmarked, hvor de senere skal have job, og til hvilket de skal opbygge den uddannelsesplatform, som arbejdslivet kan bygge videre på.

Der er stigende forventninger om, at medarbejdere påtager sig medansvar for virksomhedens udvikling, bæredygtighed og arbejdsmiljø.

Tværfaglighed og progression

UEA skal ses i et tværfagligt perspektiv og således bidrage med relevant indhold i mange forskellige undervisnings-sammenhænge, hvor flere fag og emner er involveret. Herved opnår eleverne overblik og sammenhængsforståelse.

Emnet har en rolle at spille i forhold til folkeskolelovens formelle krav om tværgående emner og problemstillinger. Det er oplagt at anvende projektarbejdsformen i UEA.

Eleverne vil opleve, at flere af klassens lærere underviser i UEA, samt at lærerne har forskellige indfaldsvinkler til det at vælge uddannelse og erhverv; en erfaring, der kan inspirere eleverne til at tage aktiv og selvstændig stilling til deres egne valg. Det er vigtigt, at klassens lærere får drøftet, hvilke holdninger der vil præge deres undervisning, og hvilke synspunkter de vil fremme.

I det tværgående emnearbejde er der mulighed for, at eleverne kan inddrages i at vælge emner og problemstillinger, som er virkelighedsnære og vedkommende for dem. Det betyder, at elevernes aktuelle erfaringsverden og bevidsthed får en central placering i undervisningen.

Derudover er UEA elevens faglige fundament i forhold til den obligatoriske selvvalgte opgave i 10. klasse, som skal udarbejdes på baggrund af uddannelsesplanen i 9. klasse samt de aktiviteter, som er indeholdt i denne plan.

Progression

I hele skoleforløbet går progressionen

- fra det konkrete til det abstrakte
- fra det nære til det fjerne
- fra det enkle til det komplekse

– ikke kun i forhold til klassetrin, men også i forhold til den enkelte elev.

Inspiration til undervisningen i UEA

Karrieren, de fem liv og livsformer

Karrierebegrebet var tidligere forbundet med arbejde, og det at gøre karriere var dermed noget, man gjorde inden for organisationen.

I dag dækker begrebet mange flere perspektiver i livet og kan defineres som den udvikling, det enkelte menneske gennemgår i de fem liv:

- Familieliv
- Arbejdsliv
- Uddannelsesliv
- Fritidsliv
- Samfundsliv.

Karrieren bliver dermed en fortælling om det enkelte menneskes personlige udvikling, valg og brede kompetencer.

For at perspektivere begrebet karriere indgår de fem liv i UEA-undervisningen.

I folkeskolen handler karrierelæring om, at eleven bliver opmærksom på sin fremtid på et arbejdsmarked (karriereovervejelser). Eleven udvikler nysgerrighed med hensyn til at udforske sig selv i forskellige fremtidsscenerier (karrierenysgerrighed) og får tillid til at kunne forfølge sine karriereønsker og den eller de uddannelser, der fører til målet.

Livsformer – en definition

Livsformer skal forstås som et menneskes – en families – hverdagsaktiviteter i kombination med livsværdierne. Man lever i forskellige livsformer, og værdierne og normerne er forskellige. Begreber som “familie”, “arbejde”, “fritid” og “ligestilling” dækker over helt forskellige forståelser af, hvad ordene indeholder, og hvilken værdi, de skal tillægges. Livsformer handler om kultur.

Det er livsformen, der bestemmer, hvordan man ser på verden og, hvilke ting, man prioriterer højt og lavt i sit liv.

Prioriteringer kan have forskellige udgangspunkter og temaer, fx vægtning af arbejde og fritid:

Man kan

- skelne mellem arbejde og fritid
- se jobbet som en personlig udfordring, hvor grænsen mellem arbejde og fritid er flydende
- prioritere at være selvstændig, hvor arbejdet opleves som et dagsværk.

Gennem undervisningsforløb med udgangspunkt i forskellige menneskers tilværelse og livsformer analyseres de værdier, holdninger og kompetencer, der ligger til grund for de uddannelses- og erhvervsvalg, man træffer, og hvordan man vægter de forskellige “liv” i forhold til hinanden.

Hermed får eleverne indsigt i uddannelses- og erhvervsvalgets betydning for de øvrige liv.

Livsformer og de fem liv – ideer til børnehaveklasse – 9. klasse

Børnehaveklasse-3. klassetrin: Familien

- Forskellige måder at leve på
- En god dag i familien
- Et forældrearrangement på skolen
- Familiedag på skolen.

4.-6. klassetrin: De fem liv (familieliv, fritidsliv, uddannelsesliv, arbejdsliv og samfundsliv)

- Hvad er arbejde?
- Sammenhæng mellem uddannelse og arbejde
- Omskoling, efteruddannelse og jobskifte
- Læring og kompetenceudvikling i fritiden
- Et aktivt samfundsliv
- Netværk i de fem liv.

7.-9. klassetrin: Livsformer og værdier. Viden om de fem liv integreres i forløbet.

De forskellige livsformer kan fx belyses ved interviews, litteratur, film m.m..

Overskrifterne i spørgelisten kan være:

- Familiesituation
- Dagscyklus
- Årscyklus
- Livscyklus
- Arbejde/fritid/job/indtægt
- Gøremål i hjemmet
- Ferie
- Anskaffelser, store og små
- Socialt netværk
- Fremtiden.

Spørgeafsnittet om årscyklus kan fx uddybes med følgende stikord:

Hvad laver familien på hverdage, i weekends, i højtidene, i ferierne (familiebesøg, aftenskole, sportsklub, arbejde, uddannelse, rejser, politik, værtshus, bingo, middagsselskab, teater, video, tv, kolonihave, camping, sommerhus, have, bolig, gør-det-selv, kirkegang m.m.)?

Selvindsigt og egenforståelse

Den narrative metode

Alle har en historie!

Fortællinger forbinder nutiden med fortiden og fremtiden. Fortællingen er et middel til at få indsigt i tanker, oplevelser, erfaringer, kultur, holdninger og værdier. Derfor ligger der perspektiver i at bruge fortællingen i undervisningen, herunder UEA-undervisningen.

Det er en opgave i forhold til det pædagogiske arbejde at få eleverne til at åbne øjnene for ressourcerne i egne og andres historier, så de kan bruges fremadrettet som en styrke i forbindelse med valg af uddannelse og erhverv.

Eleverne skal lære at formulere sig om sig selv og præsentere sig for andre. Denne kompetence er værdifuld for vejledningsforløbet og vil kvalificere eleven til at indgå aktivt i vejledningssamtalerne.

Der er tre overordnede forhold, som har betydning for, at vi som mennesker benytter os af at fortælle historier:

1. At fortælle om sig selv og sine oplevelser til andre skaber identitet
2. At fortælle om sig selv giver mening
3. At arbejde med andres historier giver perspektiver til egen identitet.

Undervisningen kan angribes ud fra to vinkler:

- Undervisning med andres historiefortælling
- Undervisning med egen historiefortælling.

Andres historie	Egen historie
<p>Undervisningen kan tilrettelægges ud fra andres historier. Det kan være nogle af de historier, der karakteriserer en bestemt uddannelse, et arbejde eller erhverv, som bevidst er vinklet med et bestemt tema, fx livsformer, værdier, succeshistorier m.m..</p> <p>Den personlige historie kan afdækkes ved personlig kontakt via gæstelærere, rollemodeller, besøg på uddannelsesinstitutioner, arbejdspladser, interviews, erindringer og biografier, film m.m..</p> <p>Eleverne møder andre mennesker og kan perspektivere og spejle deres egen identitet.</p>	<p>Eleverne kan selv praktisere historiefortælling. Det kan enten være deres egen personlige historie eller rollespil.</p> <p>Eleverne kan øve og træne både mundtlig og skriftlig historiefortælling og derved få styrket den narrative kompetence (evnen til at fortælle historier).</p> <p>Til den personlige fortælling kan eleverne medbringe ting af personlig værdi og ud fra disse berette om sig selv.</p>

Fortællingen kan også ses som en træning i at udvælge og sortere relevant stof og dermed give indsigt i, at udvælgelsen har betydning for, hvor man begynder sin historie, og hvilken vej man vælger for at komme hen til afslutning på historien.

Kilde: Uddannelsesstyrelsens håndbog nr. 17 – 2004: *Fortællingen i vejledningen – narrativ vejledning*.

Elevers bog om egne mål og værdier – ideer til 6.-7. klassetrin

Formålet med undervisningsforløbet er, at eleven skal udforme en personlig bog om mål og værdier, der kan danne udgangspunkt for samtalen med UU-vejlederen.

Forløbet kan pædagogisk tilpasses de enkelte klassetrin. Nedenstående eksempel er beregnet for 6.-7. klassetrin. Undervisningsforløbet kan ses som en opgave i dansk og kan med fordel tilrettelægges i forbindelse med en emneuge, hvor man bl.a. beskæftiger sig UEA-emner.

Opgavens udformning sikrer, at forældrene inddrages i arbejdet.

Det færdige produkt er en bog med tekst og illustrationer.

Forsiden: Eleven tegner et logo eller et våbenskjold, som for eleven udtrykker noget karakteristisk med en positiv værdi.

1. opslag: Sådan er mit liv lige nu (Fortællinger om hverdag og fest)
2. opslag: Mine værdier (Hvad betyder noget for mig her og nu?)
3. opslag: Det beskæftiger jeg mig med om 15 år (Mit liv i fremtiden)
4. opslag: Det vil jeg være om 15 år (Min fremtidige ønskebeskæftigelse)

Bagsiden: Stamtræ med familiens job – så langt tilbage som muligt.

Eleven beretter således historien om sig selv med særlig vinkel på værdier og mål. Materialet omfatter trinnene “Hvem og hvor er jeg?” og “Hvor vil jeg hen?” og knytter gennem stamtræet an til et historisk perspektiv.

Formen giver eleven mulighed for at arbejde med illustration og tekst, og eleven kan lægge vægten, hvor han/hun føler sig stærkest.

Eleverne diskuterer i grupper holdninger og værdier ud fra bøgerne med respekt for hinandens meninger.

Bogen indgår i elevens vejledning i forbindelse med elevplan og elev- og uddannelsesplan og kan danne udgangspunkt for en god samtale med UU-vejlederen og læreren.

På vej mod ungdomsuddannelse

Uddannelse er en forudsætning for at få fodfæste på arbejdsmarkedet, og det har i lang tid været en politisk målsætning, at alle skal have en ungdomsuddannelse. Der er flere uddannelsesmuligheder end nogen sinde, og arbejdsmarkedet har behov for uddannet arbejdskraft med mange forskellige kompetencer. Valg af uddannelse er komplekst, hvilket fordrer individuel og målrettet vejledning.

Uddannelses- og erhvervsvejledningen skal tilrettelægges som et sammenhængende og progressivt forløb.

Folkeskoleloven og vejledningsloven kompletterer hinanden i forhold til elevens og den unges uddannelsesafklaring og bestræbelserne for, at flest muligt gennemfører en ungdomsuddannelse.

I oversigten er nævnt de aktiviteter, som skolen og UU-vejlederen kan/skal implementere i UEA-undervisningen og i uddannelses- og erhvervsvejledningen.

Oversigt over vejledningsaktiviteter 6.-9. klassetrin

Klassetrin	Målgruppe	Aktivitet
Fra 6. klasse	Elever med risiko for ikke at påbegynde eller ikke at gennemføre en ungdomsuddannelse	Tidlig indsats i form af kompenserende undervisnings- og vejledningstilbud i samarbejde mellem skolen, UU og forældrene
7. klasse	Alle	Introduktion af ungdomsuddannelserne Sker i forbindelse med UEA-undervisningen
8. og 9. klasse	Elever med risiko for ikke at påbegynde eller ikke at gennemføre en ungdomsuddannelse	§ 9.4 - forløb jf. folkeskoleloven
8. klasse	Alle	Obligatoriske introduktionskurser på ungdomsuddannelserne Varighed 5 dage, hvor eleven præsenteres for flere uddannelsesmuligheder, der kunne være relevante for den enkelte For- og efterbehandlingen sker på elevens skole i forbindelse med UEA-undervisningen med inddragelse af UU For elever, som deltager i § 9.4 kan introduktionskurset forlænges til i alt 4 uger
8. klasse	Alle	Introduktion af elev- og uddannelsesplanen Eleven tilkendegiver inden udgangen af 8. kl. sit foreløbige uddannelsesvalg
9. klasse	Elever i 9. klasse	Praktik jf. § 9.3 i folkeskoleloven
9. klasse	Elever med behov for yderligere afklaring i forhold til uddannelsesvalg	Brobygning til ungdomsuddannelser Varighed mellem 2 og 10 dage For elever, som deltager i § 9.4 kan brobygningen forlænges til 4 uger
9. klasse	Elever med behov for støtte i overgangen til ungdomsuddannelse	Mentor x). Opgaven varetages af UU
9. klasse	Alle	Elev- og uddannelsesplan med endeligt valg af ungdomsuddannelse

x) Mentorordningen er et supplement til den vejledning, unge ellers får gennem UU-centrene. Mentoren kan rådgive og motivere sin mentee i forhold til selve uddannelsesforløbet, fx ved at støtte den unge i at møde op på uddannelsen eller ved at bidrage til at finde en praktikplads, dels hjælpe med afklaring og støtte i forhold til personlige og sociale problemer, fx ved at følge den unge til psykolog, drøfte løsninger på problemer med forældre, bolig mv..

Mentoren skal hjælpe med at håndtere problemerne, så den enkelte unge kan fastholde fokus på uddannelsen.
Folketinget har besluttet, at ordningen skal tilbydes i alle kommuner fra den 1. august 2008.

Undervisningen i 10. klasse er et uddannelses tilbud til unge, som efter grundskolen har behov for yderligere faglig kvalificering og afklaring af uddannelsesvalg for at kunne gennemføre en ungdomsuddannelse.

Oversigt over vejledningsaktiviteter i 10. klasse

Klassetrin	Målgruppe	Aktivitet
10. klasse	Alle	<p>Obligatorisk brobygning eller kombinationer af brobygning og ulønnet praktik med uddannelsesperspektiv</p> <p>Varighed:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 uger for helårselever • 1 uge for halvårselever <p>Brobygning sker til mindst to forskellige uddannelser, hvoraf én skal være til erhvervsuddannelse eller erhvervs-gymnasial uddannelse</p> <p>Forløbene skal indgå som en integreret del i undervisningen, hvori der bl.a. foretages for- og efterbehandling af forløbene</p> <p>Gennemførte forløb overføres til elevens afgangsbrev</p>
10. klasse	Elever med behov for yderligere afklaring i forhold til uddannelsesvalg	<p>Op til 4 ugers frivillig brobygning til erhvervsrettet ungdomsuddannelse eller i kombinationer af brobygning til erhvervsrettet ungdomsuddannelse og ulønnet praktik med et uddannelsesperspektiv</p> <p>Mulighed for merit</p>
10. klasse	Alle	<p>Uddannelsesplan, som danner grundlag for undervisningens tilrettelæggelse, og som i løbet af 10. klasse anvendes som værktøj i undervisningen og vejledningen</p>

Introduktion til ungdomsuddannelserne i 7. klasse

Efter 9. klasse skal eleverne kunne redegøre for og anvende viden om krav og indhold i ungdomsuddannelserne, og forløbet indledes i 7. klasse.

Eleverne skal i 7. klasse introduceres til ungdomsuddannelserne. Dette sker i forbindelse med UEA-undervisningen.

Introduktionen skal bidrage til, at den enkelte elev indleder sin afklaring af det forestående uddannelsesvalg.

Ved ungdomsuddannelser forstås erhvervsuddannelser og gymnasiale uddannelser. Viden om uddannelsernes indhold, krav, muligheder og sammenhæng til erhverv og arbejdsmarked er i fokus.

Ideer til emner:

- Informationssøgning
- Vejledning om valg af uddannelse og erhverv – vejledningssystemet
- Uddannelsernes tilbud, opbygning og optagelseskrav
- Uddannelsernes gennemførelseskrav
- Faktorer, der påvirker et uddannelses- og erhvervsvalg
- Livslang uddannelse
- Køns- og kulturforskelle i uddannelsessystemet
- Uddannelsernes erhvervsperspektiver
- Internationale jobmuligheder.

Obligatoriske introduktionskurser i 8. klasse

Det er vigtigt, at den enkelte elev får mulighed for at sætte sin viden om ungdomsuddannelserne i et personligt perspektiv og relatere sig selv samt egne ønsker og forudsætninger til ungdomsuddannelserne. De obligatoriske introduktionskurser på flere ungdomsuddannelsesmuligheder, som er relevante for den enkelte elev, skal medvirke til, at eleven afklares i sit uddannelsesvalg.

Ungdommens Uddannelsesvejledning forestår udsendelse af elever samt koordinerer og indgår aftaler med folkeskoler, ungdomsuddannelsesinstitutioner mv. om forløbets afvikling.

I UEA-undervisningen sker en grundig for- og efterbehandling af introduktionskurserne, således at eleverne er opmærksomme på hensigten med aktiviteten og bliver bevidste om det, de erfarer på ungdomsuddannelserne.

En mulig ramme er at lade eleverne enkeltvis, gruppevis eller klassevis arbejde bl.a. med følgende refleksioner:

Status før introduktionskurset:

- Hvad ved jeg om mig selv og mine forudsætninger?
- Hvilket kursus vælger jeg – og hvorfor?
- Hvad ved jeg om den ønskede uddannelse?

Mål for introduktionskurset:

- Hvad vil jeg gerne opnå af ny viden og indsigt?
- Hvad skal jeg undersøge?
- Hvilke forventninger har jeg?

Handling:

- Hvad skal der til for at målene nås?

Efterbehandling:

- Hvilken ny viden har kurset givet mig om mig selv og uddannelsen?

UU-vejlederen, uddannelsesinstitutionerne m.fl. samt www.ug.dk kan være nyttige kilder i forbindelse med undervisningsmaterialer og information.

På vej mod erhverv og arbejdsmarked

Når man diskuterer vejledningsindsatsen i uddannelses-systemet, er det særlig vigtigt at huske på, at uddannelse er et middel til at nå et fremtidigt erhvervs- og beskæftigelsesmål. Derfor må erhvervsaspektet have en central placering i UEA.

I de mindre klasser er det vigtigt at skabe en nysgerrighed hos eleven over for alsidigheden og sammenhængen i uddannelses- og erhvervslandskabet. Derpå bygger eleven senere den viden, der er forudsætningen for et kvalificeret valg af uddannelse og erhverv.

Med udgangspunkt i et erhverv, som giver mening for eleverne og som har mulighed for alderssvarende aktiviteter, arbejdes i skoleforløbet fra det selvoplevede og praksisnære i erhvervet til, at eleverne på de senere klassetrin udvider deres viden om erhvervets forgreninger til uddannelser, til omverdenen og til det øvrige arbejdsmarked. Heri indbygges også muligheden for, at eleven undervejs relaterer sine egne ønsker, drømme og forudsætninger til den erhvervs- og uddannelsesindsigt, som forløbet giver.

Besøg i arbejdslivet kan endvidere motivere til uddannelse og skabe forståelse for begrebet livslang uddannelse og læring.

En lang række erhvervsorganisationer har udviklet materialer og tilbyder virksomheds- og gæstelærerbesøg til et sådant forløb. Også mange uddannelsessteder tilbyder samarbejde med folkeskolen om aktiviteter, der kan indeholdes i forløbet.

Virksomhedsbesøg er velegnede til indblik i virksomhedens dagligdag, dens produkter, produktionsform og -gang. Tematiske virksomhedsbesøg kan indgå i tværfaglige forløb til belysning af udvalgte emner, fx videre- og efteruddannelse, arbejdsmiljø og trivsel, globalisering, økologi og forurening, ledelsesformer, samarbejde og økonomi.

Fra erhverv til uddannelse – ideer til børnehaveklasse – 9. klassetrin

1. Børnehaveklasse-3. klasse

Fokus på landbrug

Temaer/aktiviteter:

- Gårdens dyr og afgrøder – og deres anvendelse
- Årets gang i landbruget
- Madlavning, hvorunder indgår indkøb, fremstilling og undersøgelse af produktens oprindelse

4.-6. klasse

Fokus på virksomheder, der er tilknyttet landbruget, fx fødevarereproducenter og lokale butikker, der forarbejder og sælger landbrugsprodukter

Temaer/aktiviteter:

- Undersøgelse af erhverv og brancher, der har tilknytning til landbrug, fx fødevarereproducenter
- Gæstelærerbesøg af landmand, dyrlæge og besøg i detailhandelen
- Nutidens landbrugserhverv (økologi, miljø, dyrehold og jordbrug, planlægning af produktion, arbejdsliv og fritidsliv, dyrevelfærd)
- Datidens landbrug, bl.a. i forhold til andelsbevægelsen, familielandbrug.

7.-9. klasse

Uddannelser, fremtidsperspektiver og bæredygtighed i landbruget

Temaer/aktiviteter:

- Uddannelser i landbruget, i beslægtede erhverv og i tilknyttede brancher, fx inden for mad og ernæring, fødevarereindustrien, teknologi, salg og marketing, transport, økonomi, forskning
- Videre- og efteruddannelse
- Landbruget som produktionsvirksomhed
- Landbrugs selvstændighedskultur – før og nu

- Internationaliseringen i landbruget, fx eksport og samhandel, og de jobfunktioner og uddannelser, der er tilknyttet.

Tilsvarende kan andre erhverv benyttes som udgangspunkt for undersøgelse og fordybelse. Et eksempel er 'Byggeri', der i de mindre klasser kan omhandle undersøgelse af et lokalt byggeri, som besøges, tegnes, måles, fotograferes og udforskes. Forældre med job og karrierer, der relaterer til byggebranchen, inviteres til at være gæstelærere. Eleverne tegner deres drømmebolig, deres egen bolig og undersøger materialebrug. Værktøj af forskellig slags undersøges og bruges. Eleverne skaber ideer, tilrettelægger og udfører en produktion, hvori indgår brug og granskning af forskellige materialer og værktøjer (entreprenørskab).

Fortløbende i skoleforløbet udvides emnet til også at omfatte beslægtede erhverv, industriel produktion af byggematerialer, erhverv og brancher med tilknytning til byggeri – og uddannelser, der indgår heri. Undervejs kan relevante gæstelærere og virksomheder inddrages. Arbejdsmiljø, samhandel med udlandet, internationalisering i erhvervene og uddannelserne samt teknologiens betydning for erhvervet er også brugbare vinkler i forløbet.

Et utal af brancher er egnede til denne trinvis udforskning og emnebehandling, fx industri, service, design, transport.

Job og erhverv i et globalt perspektiv – ideer til 7.-9. klassetrin

Besøg på en dansk produktionsvirksomhed med henblik på undersøgelse af dens samhandel med udlandet. Eleverne forbereder interviews.

Temaer:

- Udenlandske forgreninger i produktionen, fx råmaterialers oprindelse og forarbejdning
- Uddannelser og efteruddannelser med internationalt tilsnit
- Implacerede sprog
- Salgsleddets samarbejde med udlandet.

I grupper udvælges erhverv i virksomheden og beslægtede erhverv samt tilknyttede uddannelser.

Produkt: Foredrag. Udstilling. Indtegning af samhandel på verdenskortet.

Ideer til temaer, der i øvrigt kan indgå i undervisningsforløb om arbejdslivet:

- Virksomhedernes kvalifikationsvurderinger
- Uddannelsesprofiler på arbejdspladsen
- Virksomhedsprofiler
- Offentlige og private virksomheder

- Ligestilling og ligestilling på arbejdsmarkedet
- Videns- og servicesamfundet
- Projektarbejdsformen, frie agenter og netværksdannelse
- Det fleksible arbejdsmarked – nationalt og internationalt
- Globaliseringens betydning for erhvervslivet
- Fremtidens arbejdsplads og arbejdsformer.

Iværksætter, innovation og entreprenørskab

Kombinationen af ideskabelse, kreativitet, innovation og lyst til at sætte i værk bliver kaldt entreprenørskab.

Entreprenørskab har fokus på kreativitet og innovation som nødvendige personlige egenskaber på alle arbejdspladser, i fritiden og i familielivet.

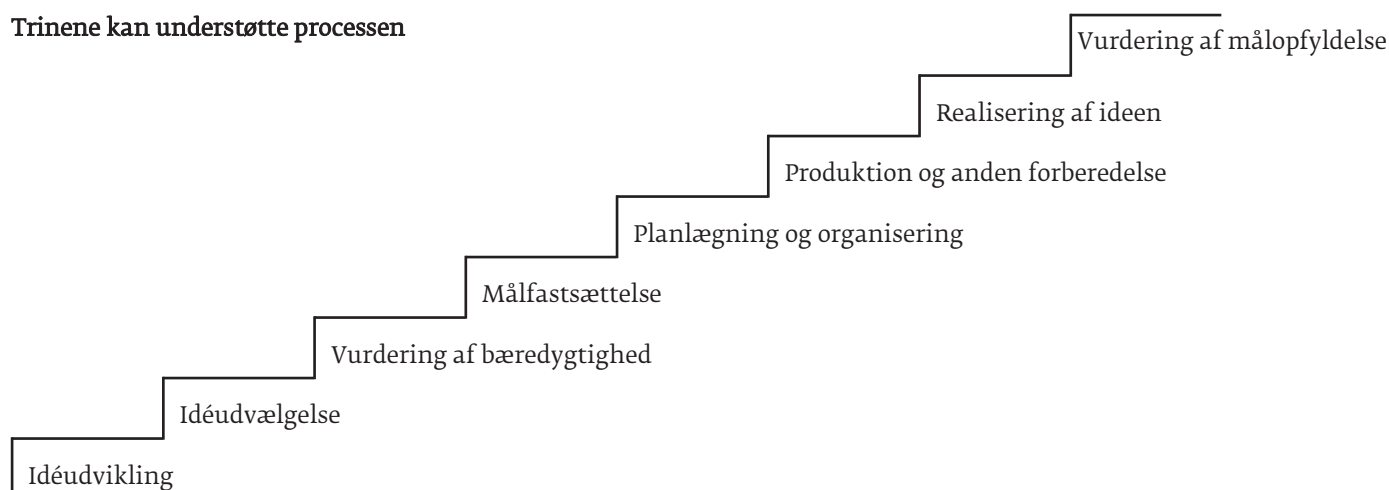
Eleverne skal igennem deres skoleforløb styrkes til at tænke kreativt, handle innovativt og udvikle mange facetter af deres personlighed. Målet er, at de kan leve et voksenliv med en god livskvalitet og se det som en attraktiv udfordring at involvere sig i samfundets og arbejdspladsens muligheder. Dette kan medføre, at en større gruppe unge ser muligheder, som måske kan føre til, at de får lyst til at etablere egen erhvervsvirksomhed.

I fremtiden vil det efter al sandsynlighed være mere naturligt og også nødvendigt at være med til at skabe sit eget job og tage ansvar for nye initiativer – også på jobbet i en eksisterende virksomhed.

For at fremme iværksætter- og innovationskulturen er det vigtigt at arbejde med dette emne i undervisningen i hele uddannelsessystemet. Folkeskolen kan bidrage med at arbejde på at styrke og anerkende elevernes personlige kvalifikationer, fx ideskabelse, initiativ, ansvarsbevidsthed, samarbejdsevne, kreativitet og selvstændighed; kvalifikationer, der er nødvendige for såvel selvstændige som ansatte, der i fremtiden forventes at kunne deltage aktivt i udviklingen af arbejdsprocesser og produkter.

På www.emu.dk findes ideer til forløb og informationer om emnet.

Trinene kan understøtte processen

Trappen viser de enkelte trin i entreprenørskab, hvor man efter den indledende idéfase og -udvælgelse går til den innovative del: vurdering, mål og planlægning/organisering. Sidste del er iværksætter- og værkstedsniveauet, hvor ideen omsættes til handling og efterfølgende evalueres.

Eleverne skal opleve, at en ide bliver realiseret fra tanke til (succesfyldt) virkelighed, og at de selv har været med til at skabe og virkeliggøre ideen med ansvar for opfyldelse af mål.

Som det ses af nedenstående UEA-eksempel "Skolefestival" med aktiviteter, som kendes på alle skoler, er iværksætteri og innovation en integreret del af undervisningen. Hvis man tager "iværksættervinklen" med i planlægningen, får forløbet en større dybde og mere faglighed.

Eleverne trænes i at udvikle mange ideer, som så skal prioriteres, systematiseres og kategoriseres. Det betyder, at eleverne skal arbejde med at vurdere produktets bæredygtighed og relevans.

Mange af delprojekterne kræver involvering af forældre, virksomheder i nærmiljøet og myndigheder.

Innovation og iværksætteri - ideer til børnehaveklasse - 9. klasse

Udgangspunktet kan være, at skolen vil markere en begivenhed og/eller samle penge ind til et godtgørende formål ved at gennemføre en "skolefestival".

Projektet kan gennemføres i større eller mindre målestok, for enkelte klasser, årgange eller afdelinger i skolen. Her er det beskrevet som en fælles opgave, der involverer alle skolens elever, hvor de enkelte aktiviteter er delprojekter i et overordnet projekt.

Opgaven lyder: Vi skal skabe et produkt eller aktivitet, der kan underholde eller skaffe økonomisk overskud.

Spørgsmålet er: Hvad skal vi finde på?

Børnehaveklasse - 3. klassetrin

De mindste i indskolingen, herunder evt. børnehaveklassen, samler ideer og beslutter sig for et fælles tema, fx: Gøglere. Alle elever kan klædes ud som klovne, cirkusprinsesser, tryllekunstnere, dyr etc. Et optog på markedspladsen afsluttes med et show på fællesscenen med optrin og sang.

De større elever i indskolingen laver simple produktionsforløb med fremstilling af småkager og saftvand (prinsessekager, prinsebrød og tryllevand), der sælges i cirkusboder på pladsen.

4.-7. klassetrin

Eleverne laver salgs- eller aktivitetsboder efter egne ideer, fx

- tombola og lykkehjul
- salg af fotos, optaget og trykt på stedet
- fotoudstilling af lærerne som små - hvem er hvem?
- dåsekast og skud på mål
- pudekamp på planke
- fuglefoderbræt og fuglekasser
- smykker
- gæt 10 dufte
- velduftende cremer og sæber
- postkort
- lykkesten af slebne natursten
- en spøgelsesgang.

Produktionerne og aktiviteterne giver anledning til mange overvejelser: valg af materialer, beregning af omkostninger, hvordan tilrettelægges en rationel produktion, hvor meget kan vi tage for produkterne/aktiviteterne, kan det give overskud?

8.-9. klassetrin

8. klasserne får en bunden opgave: At skabe ideer til design og fremstilling af boder, der er billige i materialeindkøb, lette at sætte op og tage ned, og som kan genbruges.

- Skal det være genbrugsmaterialer?
- Kan der skaffes sponsorer?
- Kan boderne holde til blæst og regn?

Spørgsmålene kræver involvering og samarbejde med mange mennesker i nærmiljøet.

9. klasserne får en anden bunden opgave: At stå for markedspladsens serveringsrestaurant: En virksomhed skal bygges op fra bunden, og et koncept skal idéudvikles.

- Den lokale handelsskole involveres og der samarbejdes om forhold omkring økonomi, markedsføring virksomhedsorganisation og jobsøgning.
- Myndighederne kontaktes omkring regler for hygiejne, moms mv.

Det hele udmøntes i et færdigt koncept for restauranten, men inden virksomheden kan starte, skal der bl.a.

- skaffes startkapital eller sikres kredit
- opslås stillinger, der besættes via ansættelsessamtaler
- gives instruktioner til tjenere og kokke i samarbejde med professionelle kokke/tjenere i nærmiljøet eller i forældrekrædsen
- fastlægges et menukort – hvor mange retter til hvilken pris osv.
- skaffes (billige) råvarer af høj kvalitet

Undervisnings- og arbejdsmiljø

Undervisnings- og arbejdsmiljøet – i klassen, på skolen, på arbejdspladsen – betyder meget for den enkeltes psykiske og fysiske velbefindende, læring og udvikling. Den gældende lovgivning på hhv. undervisningsmiljøområdet og på arbejdsmiljøområdet har fokus på *forebyggelse*. Der skal skabes et sikkert og sundt miljø på uddannelsesstederne og på arbejdspladserne, og det er ledelsen og eleverne/de ansatte, som i samarbejde skal skabe de gode rammer for dette.

Om undervisningsmiljø

Undervisningsmiljøet udgøres af de faktorer på skolen/uddannelsesstedet, som har indflydelse på elevernes/de studerendes trivsel, læring, sundhed og sikkerhed.

Læring er en personlig og aktiv proces, som er betinget af individuelle læringsmåder og som ofte foregår i en social sammenhæng, hvor forskellige synspunkter mødes og udvikles. Samtidig med at man lærer, kan man også lære noget om, hvordan man selv lærer.

Forskning viser, at elevernes læring og adfærd hænger sammen med en række forhold i skolens læringsmiljø.

Derfor er det også i UEA vigtigt at have fokus på de udfordringer, temaer og problemer, der i elevernes øjne har indflydelse på læringsbetingelserne, således at de også selv har ejerskab, når det gælder relationer, normer, regler, kultur på skolen og i klassen m.m. Indflydelse på en forbedret skolehverdag øger elevernes motivation og virkelyst. Eleverne oplever, at de er med til at udvikle strategier og initiativer for bedre læringsbetingelser for alle.

Loven om elevers og studerendes undervisningsmiljø af 14. marts 2001 kan findes på Undervisningsministeriets hjemmeside: www.uvm.dk.

Undervisningsmiljøloven giver alle elever og studerende i Danmark ret til et godt undervisningsmiljø – fysisk, psykisk og æstetisk. Eleverne skal samarbejde med ledelsen om at tilvejebringe og opretholde et godt undervisningsmiljø, som skal fremme deres mulighed for udvikling og læring. Eleverne er altså medansvarlige for undervisningsmiljøet.

Som følge af loven er Dansk Center for Undervisningsmiljø (DCUM) oprettet. DCUM er et uafhængigt statsligt center, der arbejder for at sikre et godt børne- og undervisningsmiljø i dagtilbud, på skoler og uddannelsessteder. Centret understøtter en brugerinddragende og helhedsorienteret indsats i arbejdet med børne- og undervisningsmiljøvurderingen.

På www.dcum.dk kan man finde viden, inspiration og konkrete redskaber, der kan hjælpe til at gøre undervisningsmiljøarbejdet til en integreret del af skolens hverdag og pædagogik.

Om arbejdsmiljø

På trods af fokus og stramme regelsæt er børn og unge overrepræsenteret i statistikker over arbejdsulykker og arbejdsbetingede lidelser. Undervisning i arbejdsmiljø vil medvirke til at forebygge arbejdsskader og arbejdsbetingede lidelser hos børn og unge og udvikle elevernes kvalifikationer til på et senere tidspunkt at indgå konstruktivt i virksomhedernes sikkerheds- og sundhedsarbejde ved at tage hensyn til eget og andres arbejdsmiljø. Indsatsen baseres på, at undervisningen tager udgangspunkt i den enkeltes elevs begrebsverden, og der lægges op til en kontinuerlig holdningsbearbejdelse, som sigter på, at børn og unge danner deres egen arbejdsmiljøopfattelse og -bevidsthed.

Arbejdsmiljøloven har særlige regler for børns og unges arbejde. Regler, som eleverne og deres forældre bør kende. Arbejdstilsynets statistik viser, at de helt unge er en særlig udsat gruppe. "Bekendtgørelse om unges arbejde" kan findes på Arbejdstilsynets hjemmeside: www.at.dk (indtast "bekendtgørelse om unges arbejde" ved "søgeord").

Yderligere viden og inspiration kan hentes hos Branche- arbejdsmiljørådet Undervisning og Forskning (BAR U & F), som har et program: "Uddannelsesindsatsen" om integrering af arbejdsmiljø i undervisningen, hvor arbejdsmiljøundervisning i grundskolen udgør en af aktiviteterne. Se mere på www.arbejdsmiljoweb.dk, søgeord "arbejdsmiljøundervisning". Her findes bl.a. idéer til undervisningsforløb, beskrivelse af egnede undervisningsmaterialer og materialer til downloads.

Udgangspunktet for undervisningen er i hele skoleforløbet elevernes egne og fælles oplevelser, nysgerrighed og erfaringer. På alle trin foretages sanselige eksperimenter og undersøgelser i klassen, på skolen og i lokalsamfundet. Arbejdsformen vælges efter, hvad der er relevant i forbindelse med det enkelte emne.

Man vælger tema og kan arbejde på følgende måde:

- Konstatering (iagttagelse): Sådan er det.
- Problematisering: Hvorfor er det sådan?
- Fantasi: Kunne det være anderledes?
- Handling: Hvad kan vi selv/andre gøre for at forbedre forholdene?
- Evaluering: Fik vi forståelse for...? Lykkedes det at ændre...?

Det er vigtigt, at eleverne, når de ser nogle problemer, har lyst til at arbejde med dem og gøre noget ved dem.

Undervisnings- og arbejdsmiljø – ideer til børnehaveklasse – 9. klasse

Børnehaveklasse – 3. klassetrin:

Undervisningsmiljøet i vores klasse og på skolen

Der kan bl.a. arbejdes med:

- Hvad har betydning for, at børn har det godt i klassen?
- Hvad har betydning for, at man kan lære?
- Hvordan behandler jeg andre?
- Hvordan behandler de voksne os?
- Forhold, der kan have indflydelse på, om undervisningsmiljøet er godt eller dårligt, kan også tages op, fx:
 - Hvornår er lyd støj?
 - Hvorfor har vi brug for lys, når vi læser?
 - Hvad er passende temperatur?
 - Hvornår er noget for tungt (tunge løft)?
 - Hvordan sidder vi godt (arbejdsstillinger)?
 - Er alt, der lugter godt, sundt?
 - Er alt, der lugter grimt, farligt?
 - Har vi indrettet os pænt i klassen?

På baggrund af de erfaringer, der er opbygget i klasserummet, kan eleverne begive sig ud på den store arbejdsplads, som skolen er. Se fx på faglokaler, skolegården og legeredskaber m.m..

4.-6. klassetrin:

Regler om undervisningsmiljø og unges arbejde

Man kan tage udgangspunkt i børns arbejde og skolegang før og nu.

- Hvordan bruger børn tiden i dag, og hvordan brugte børn tiden i slutningen af 50'erne? 70'erne?
- Hvorfor er der regler for børns og unges arbejde og elevers undervisningsmiljø, og hvordan er reglerne?

Se på de særlige regler for unges arbejde og inddrag forældrene, som ofte ikke kender disse regler.

På baggrund af de erfaringer, der allerede er indhøstet, vil eleverne nu kunne fortælle om, hvad der er godt/dårligt/farligt ved det arbejde, de udfører i hjemmet, og/eller hvis man skal have et fritidsjob.

- Hvordan passer man på sig selv, når man arbejder, skriver og læser?
- Hvad er farligt? Besøg forskellige medarbejdere på skolen og se, om de beskytter sig, når de gør rent, slår græs, kopierer, arbejder med stillesiddende arbejde, fx ved computeren.
- Find ud af, hvad der er vigtigt for et godt fysisk, psykisk og æstetisk undervisningsmiljø og hvordan det kan fremmes. Eleverne vil forstå det ansvar, alle i skolen har for et godt arbejds- og undervisningsmiljø og den indflydelse, man kan have på det.

7.-9. klassetrin:

Undervisnings- og arbejdsmiljøet i samfundet

Klassen tager udgangspunkt i et aktuelt undervisnings- og/eller arbejdsmiljøproblem fra dagspressen og kan evt. se på samarbejde, medbestemmelse, sikkerhed på arbejdspladsen, løn og gode arbejdskammerater.

- Hvad betyder det, at uddannelsesinstitutionerne har et godt undervisningsmiljø – og hvordan skal det være?
- Hvad betyder det, at der er gode uddannelses- og udviklingsmuligheder på jobbet?
- Hvad er stress – og hvordan forebygger man stress?
- Hvad kan man gøre, hvis man ikke er tilfreds med sine uddannelses- eller arbejdsforhold?
- Hvad er tillidsrepræsentantens og sikkerhedsrepræsentantens rolle på arbejdspladsen?
- Hvad er Arbejdstilsynets rolle?

Det virtuelle rum for vejledning og UEA

Elektroniske medier og kommunikationsformer indgår helt naturligt i elevernes dagligdag. Dette kan med fordel udnyttes i UEA-undervisningen og vejledningen.

Online uddannelses- og erhvervsvejledning

En sms eller mail kan ikke erstatte en personlig samtale, hvor vejleder og elev er til stede i samme rum, men begge dele er særdeles anvendelige i forhold til hurtigt at svare eleven på konkrete spørgsmål, indkalde til samtale m.v..

En online-version af elevernes elev- og uddannelsesplaner med mulighed for vidensdeling med lærere og vejledere, hjælper eleverne til at arbejde virtuelt med uddannelsesplanlægning.

Ungdommens Uddannelsesvejlednings hjemmesider er de lokale indgange til vejledning, herunder links, hvor vejledning kan søges virtuelt via hjemmesidernes funktioner. Hjemmesiderne danner rammen for kontakt imellem vejledningssøgende, forældre og lærere til lokalt tilknyttede professionelle vejledere. Virtuel vejledning kan her foregå i form af elektronisk post, online responsystemer og elektroniske afklaringsværktøjer m.m..

UEA og internettet

Der er i dag et væld af hjemmesider, hvor eleven kan søge oplysninger om uddannelse og erhverv.

Den nationale vejledningsportal www.ug.dk skal levere præcis, opdateret og handlingsorienteret information til alle, der har brug for oplysninger om job, uddannelse og erhverv.

Alle uddannelsessteder har omfattende hjemmesider, og mange brancheorganisationer har udarbejdet materiale om job og uddannelse. Langt de fleste tekster indeholder mulighed for oplæsning.

Det er vigtigt at lære eleverne at bruge internettet i forbindelse med UEA-undervisningen og valg af uddannelse og erhverv. Det er væsentligt, at eleverne lærer at være kritiske og selektive i deres valg af informationer og interaktive programmer.

Undersøgelse af internettets jobsøgningsfaciliteter kan medvirke til, at eleven både har anledning til at overveje og præsentere sine kompetencer, til at overveje personlige drømme sammenholdt med det mulige job, til at se forbindelser mellem uddannelse, erhverv og karriere og til ligeledes at få viden om internettets jobsøgningsstrategier og -muligheder.

Om jobsøgning – ideer til 7.- 9. klasse

Hvilke faciliteter tilbyder internettet ved jobsøgning, kompetenceafklaring, brancheønske, information om virksomheder m.m., og hvorledes kan disse faciliteter indgå i fx *den gode ansøgning*?

- Eleverne finder eksempler på ansøgninger, undersøger indhold, opstilling, sprog og kommunikation
- Jobannoncer undersøges, vurderes og drøftes
- God praksis i et CV. Indhold, udformning samt vægtning af oplysninger undersøges.

Elevers individuelle arbejde med ansøgningen kan omfatte følgende refleksioner:

- Hvilke kvalifikationer har jeg, og hvorledes præsenterer jeg dem?
- Hvad ved jeg om virksomheden, der tilbyder job, og hvordan får jeg mere at vide?
- Hvordan formuleres en uopfordret og en opfordret ansøgning?
- Hvad skal jeg overveje inden mit første job?
- Hvordan kan en jobsamtale forløbe, hvorledes forbedres samtalen, og hvordan præsenterer jeg mig selv?

Under forløbet kan gæstelærere fra virksomheder og jobcentre være sparringspartnere og tillige bidrage med emner om arbejdsmarked, iværksættere, erfaringer, gode råd samt brug af virtuel rådgivning, afklaring m.m..

Den internationale og globale dimension i UEA

Folkeskolens arbejde med den internationale dimension skal ses i et tværfagligt perspektiv. Det er vigtigt, at der fokuseres på mellemfolkelig forståelse og elevernes individuelle kompetencer, fx i forhold til at være undersøgende, tage initiativ og kommunikere med en international omverden.

Eleverne skal kvalificeres til at klare sig i internationale miljøer. De fleste virksomheder, organisationer og institutioner har en relation til andre lande, og mange har erklærede mål for internationalisering. Arbejdsgivere efterspørger i stigende grad medarbejdere med interkulturelle kompetencer. Derfor er det et aktivt at have erfaringer fra et udlandsophold – også når det gælder jobsøgning på det hjemlige arbejdsmarked.

Den internationale dimension er i UEA defineret som viden om studieophold, uddannelser og erhverv i udlandet. Elevernes forståelse af den internationale samfund, uddannelses- og arbejdsmarked er særdeles vigtig og har betydning for alle elevers internationale beredskab. Hermed forstås elevernes muligheder for at klare sig i et globalt samfund og i en global verden, hvor der er en stadig stigende kulturel og økonomisk udveksling mellem de forskellige verdensdele.

I UEA kan udforskningen af muligheder spænde lige fra generel informationssøgning til viden om udvekslings-, studie- og praktikophold i udlandet.

Der findes en række hjemmesider, der giver inspiration til undervisningen og information om et væld af projekter, som folkeskolen kan deltage i. Desuden findes oplysninger om den internationale dimension i uddannelsessystemet efter folkeskolen.

Det anbefales at besøge følgende sider:

www.ciriusonline.dk – CIRIUS er en selvstændig statsinstitution knyttet til Undervisningsministeriet og er et center for Information og Rådgivning om Internationale Uddannelses- og Samarbejdsaktiviteter

www.udiverden.dk – Ideer og praktisk information til unge, der vil til udlandet for at studere eller arbejde.

www.eurodesk.org – Eurodesk-netværket omfatter 400 kontorer rundt omkring i hele Europa, som formidler information om Europa til unge

<http://europa.eu.int/ploteus> – EU's uddannelsesportal med information om uddannelser i 32 europæiske lande

<http://europa.eu/youth/> – EU's ungdomsportal med oplysninger om EU for unge og med særlige sider om alle EU-landene

www.ug.dk – den nationale vejledningsportal: Se under "Internationalt".

www.unesco-asp.dk – om UNESCOs verdensomspændende skolenetværk. Desuden findes informationer om materialer og undervisningsforløb.

www.ibo.org – hjemmeside for International Baccalaureate Organisation, som bl.a. informerer om internationale skole- og gymnasieuddannelser.

www.uwc.org – UWC står for "United World Colleges" og er en global organisation for ophold på udenlandske colleges.

www.eures.dk – giver informationer og nyheder om jobmuligheder i udlandet.

www.infoguide.emu.dk – informationer om uddannelses- og jobmuligheder i udlandet i letgængeligt sprog

www.borger.dk – oplysning om både videregående uddannelser og erhvervsuddannelser i udlandet (hele eller delvise uddannelser, altså kombineret med danske uddannelser).

UEA og årsplanlægning

UEA foregår i hele skoleforløbet og skal ses i et bredt dannelseperspektiv og i et tværfagligt samarbejde. Derfor er det vigtigt, at UEA-undervisningen indgår i årsplanlægningen for den enkelte klasse, således at klassens team sammen kan finde ud af, hvordan man på bedste vis kan arbejde sig frem til trin- og slutmål og således, at samarbejdet med forældre, UU, institutioner og arbejdslivets parter om UEA er rammesat.

Evaluering af UEA-forløb

Med øget fokus på målformulering og evaluering er det blevet en del af skolens arbejde at formulere hensigter og forventninger for egen undervisning og praksis.

Der foregår en løbende evaluering af og målsætninger for den enkelte elevs kompetencer og udvikling. Ydermere indgår i Folkeskolelovens formål at forberede eleverne til videre uddannelse. Medtænkes desuden UEA's trin- og slutmål, vil opmærksomhed på og arbejde med elevens udviklingsproces mod valg af uddannelse være et væsentligt bidrag til bl.a. styrkelse af elevens selvevaluering.

Den løbende selvevaluering integreres dermed i den proces, som uddannelsesplanlægningen er. Evalueringen er ikke et mål i sig selv men skal støtte elevens egen refleksion og ansvarlighed over for egne læreprocesser og valg, også i forhold til uddannelse og erhverv.